

SZEGEDI LAPOK.

A „DUGONICS-KÖR” KÖZLÖNYE.

Ipar, kereskedelmi, gazdasági és közművelődési hetilap.

Előfizetési ár:

helyben házhoz hordva és vidékre postán küldve:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Évnyegyedre	1 „

Egy óra 40 kr. Egy példány ára 10 kr.

Hirdetmények ára:

Magánhirdetéseknél egy öt hasábos petitsor egyszeri beiktatása 4 kr., minden további beiktatás 2-2 kr. és minden egyszeri hirdetésnél bélyegdíj 30 kr.
Hivatalos hirdetések a díjnak a hirdetményvel együttes beküldése mellett 50 krért eszközöltetnek.
Nyiltterek egy négyhasábos sora 15 krért vétetnek föl. Nagyobb és többszöri hirdetéseknél kedvezmény nyujtatik.

Szerkesztői hivatal:

a szerkesztő lakása: Palánk, oroszán-utca, 261.sz., hová a lap szellemi tartalmát illető küldemények bérmentve címzendők.

Kiadó hivatal:

Özv. Bába L.-né nyomdája: Iskola-utca, Dáni-féle ház, hová az előfizetési pénzek, hirdetések s a lap anyagi tartalmát illető egyéb küldemények címzendők.
 Kéziratok nem adatnak vissza.

Előfizetési fölhívás

a

„SZEGEDI LAPOK”

1876. évi IV. évfolyamára.

Keresztül futottunk ismét egy évet, osztóva annak osztályrész szerinti örömei- és küzdelmeiben. S midőn egy közeledő ujnak küszöbére lépünk, rövid időre meg kell állapodnunk, hogy egy futó pillantást vessünk a múltra, s a jövőre nézve támaszt lelünk annak eredményeiben. Mi e futó pillantást illető munkát készséggel megosztjuk lapunk tisztelt olvasóközönségével, s a főmunkát sietve tesszük le az ő kezébe, hogy ítéljen örömeink, s ítéljen küzdelmeink fölött. E tekintetben csak egyet kérünk: legyen az ítélet ment a romlott légkörben elharapózott előítélettől; legyen ment a korunkban szerfölött ragadós hiszékenységtől; legyen ment a hamis próféták és gyáva farizeusok ámitásai által körülzárt gondolkodástól. Az ily tiszta és részrehatólan ítéletről biztosítékot nyujt nekünk, lapunk tisztelt olvasóközönségének ragaszkodása.

A futópillantás más fele a mienk marad, a mienk marad, hogy áttekintsük röviden egy évfolyam munkáját, s fontolóra vegyük az utat, melyen haladni fogunk.

Semmi sem változhatlan, mondják a böcs emberek és igazuk van. Csakhogy ez a változás időhöz, s az időben jelentkező körülményekhez van szabva. Tőlünk az idő mi utat sem követel arra, hogy a változás (divatos metamorfosis) alá vessük magunkat s azért egyszerűen kimondjuk, hogy: lapunk iránya mara d az eddigi, független; tere a szabad gondolkodás és szabad szólásnak, mely nem ismer gátat ott, ahol a jó és rossz között kell állást foglalni el. Nem fog csatlakozni ezután sem a kamaleon vérű s térden járó szellemek sötétben kotorászó álarcs harcosaihoz, hanem ha a térre kell lépnie, ledobandja a sisakot s nyiltan fog beszélni az igaz ügy érdekében.

Ez a mi talizmánunk: tiszta kézben a nyiltág és őszinteség fegyvere.

Nem tagadjuk, hogy ép ez a fegyver az, mely sajtóságnak véralkattal megáldott korunkban legtöbb fájdalmat okoz, de ha senki sem fog az operációhoz, hanem merev szemekkel, segymást üldöző sóhajokkal bámulunk mindnyájan bajainkra, akkor maholnap fölfordul alattunk az alap, és erőszakkal fölnök kerekednek a pusztító elemek, amidőn elvesz még a jövő jobbát hite is. Kicsinyke zsarnokok, mindent felfaló törpe óriások, maguknak közvéleményt vindikáló apró istenek támadnak az elkábitott polgárközönség feje fölött, amelyre tetszés szerint rázugják önalkotta törvényeiket s megpecsételik az olecsó közvélemény hangzatos nevével.

Korszakunk, s ha valaha volt oly korszak, úgy épen korszakunk az, mely a vajadás nehékes állapota előtt áll. Államügyünk izgalmas tetőtől-talpig, az államhatalomtól az elnyomott polgárig. A jelen állapotok maradásága már alapjában alá van aknazva, maga a közeli idő fogja az alapot szétrobbantani s egy méltóbb korszakot, vagy végsővérdést fog létrehozni. A bizonytalan, időelőz kötött eszmék és elvek egymást üldözik, a szeszély könnyelmű játékok az a lassankint elnémuló lelkiismerettel, s a mindent paradicsomnak hirdető jökedvő sajtó-trombitások telezugják a nemzet fileit alátató dalaikkal. Előtük Magyarország boldog és erős, mert van még térképe és földrajza, van régi története, melyből oly sok szépet tanulhat az élő nemzedék, s mesélhet el egykor unokáinak.

Szomorú képe ez, a tisztátalan lelkiismeretnek, mely napjainkban honfiai érdemé graduáltatott.

S e beteg, kóros izgalom, mely a nemzet egyes rétegeinek lékét betölti, elharapózik a tetőtől a talpig. Befészkel magát a községi életbe, be a családi tülshelyhez, s mindenütt akadunk botor lényekre, kik a képzelt boldogságban eszeveszetten törnek tovább, erőszakkal rohanak egy tarisznya összefogott emberrel együtt a elnyelő ingoványba. A társadalmi élet csorbait nem kell soká keresnünk, méltó alapját leli ez kormányzásunk sápadt alakjában. A palotától a viskóig, a hatalomtól a föld alatti kunyhókig rokonszenvező jellemvonásokra találunk: hatalomvágy és nyugalmas élet, vakító rangkór és megélhetés, fényűzés és teli éléskamra, becsültetés és jellemtelenség, hitel és megrablás, tekintély és feslettség, befolyás és ravaszság, — ezek a jellemvonások nagyon rokonszenveznek a társadalom felső és alsó rétegei között.

Hiába, nincs aki utjokat állja, tele van velük a levegő, amelyben az emberek élnek és egymással közlekednek. Egyikről a másikra ragad, s csak akkor fog megváltozni, ha majd az idők is megváltozandnak.

Koránsem állítjuk, hogy bajaink orvoslása érdekében csak egy homokszemnyi eredményt is vivtunk ki; de azt őszinte becsülettel megvallhatjuk, hogy küzdöttünk a jólétért eddig is, iparkodtunk tenni annyit, amennyit nagyon is csekély erőnktől telhetőleg tehettünk. S hogy munkáságunk ép oly önérdektelen volt, mint amennyi hasznót hajt egyeseknek a hírlapi működés, arról tanuskodik megnyugtató öntudatunk, melynek alapján megelégedéssel, nyugodtan tekinthetünk vissza egy letűnt év romjaira. Lehet, hogy benne munkálkodásunk is romba dől, de él bennünk a remény, hogy a jövő meghozza azt, amiért a multban önzetlenül, s mindnyájunk közös javáért áldoztuk erőnket akkor, midőn mások keresztbe rakott karokkal, s gondtalanul pöfékelve mulattak „a haszontalan erőlködések” fölött.

Most, midőn egy új évfolyam közeledik felénk, fogadják tisztelt olvasóink eddigi rokonszenvükért és támogatásukért őszinte köszönetünket, s mi ezuttal ígérjük, hogy valamint a multban tettük, úgy a jövőben is azon téren fogunk küzdeni, amely a közjóért küzdekeknek van gőrongyos utal kijelölve.

Nagyon csekély a mi erőnk és hozzá eszközünk, hogy csak parányi győzelem reményével is kecsegtethetnénk önmagunkat, melyet saját munkálkodásunk által vivtunk ki; de ha az erre hivatottabb és avatottabb munkások kiható tevékenysége győzelmet szülnék, akkor mi is örömmel tekintünk majd a letűnt múltra, melyben bár igénytelenül, a jövőért mi is erőnket áldozánk.

S ha majd a politikai kedvező átalakulással társadalmunk életébe is egészségesebb vérforgás álland be, akkor megelégedetten mondhatjuk el, hogy a mi kicsinyke lapunk is, egy homokszem az óriási alaphoz.

Lapunk tartalmát iparkodni fogunk ezután is hasznossá, s egyes részleteiben mulattatóvá tenni.

A tisztelt olvasóközönség becses pártfogását kéri

Szegeden, 1875. december hó 17.

a szerkesztőség.

Előfizetési föltételek:

Egész évre, vidékre vagy helyben házhoz hordva:	4 frt.
Fél „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	2 „
Negyed „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	1 „
Egy óra „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „	— 40 kr.
Egyes szám ára	— 10 „

A mélyen tisztelt olvasóközönség további jóakaratu támogatását, s az új előfizetéseknél, valamint a hátralékoknak mielőbbi szives beküldését kéri

a kiadóhivatal.

Dugonics szelleme.

Az idő azon sajtóságnak valami, mely megvesztegethellen itéletet tartva az emberiség mindennemű ténykedése fölött, míg a selejtes és hitvány dolgokat kéllelhetlenül eltapodja, és a feledés kárhózába taszítja, addig azt, a mi igazán nemes és értékes, fölkarolja s az elévülhetlenség dicsfényével veszi körül. Előkelt szüretés, dus gazdagság, fényes rang, nagy kitüntetés, szép testi külső s más efféle előnye az emberi nemnek, mint a puszták virágai enyésznek el, de a nagy gondolatok és fönkelt érzelmek, melyek gyakran a megvetett és senkinek szemébe nem ötlő emberek agyában és szívében fogamzottak meg, fönmaradnak s ezekre árasztanak üdvöt, áldást és jólétet. Így az agyag, vas, ruhakelme s egyéb silány tárgy az idő tova haladtával mindig alább szokott szállni értékében; az igazi becses dolgok pedig vagy mindig ugyanazon értékűek mint az arany, gyémánt, a jeles irott művek stb., vagy pedig minél több idő telik el rajtok, annál többet érnek, mint a nemes szőlő nedve a bor.

Az igazi értéknek ez utóbbi nyilatkozatát tünteti föl Szeged nagy fia Dugonics András is, a kit nemzeti művelődésünk fejleményében arra méltatott a gondviselés, hogy józan haladásunkat illetőleg holta után is mindenkorra tanítónk és oktatónk legyen. Épen száz esztendeje annak, midőn a férfui erőteljességre jutott Dugonics, mint a nagy-szombati egyetem tanára érzelmei és gondolatainak kifejezése véget a tollhoz nyult, s ime mennyi dolog van már a mit reá vonatkozólag az emlékezetből eltörült az idő. Most már nem igen tudjuk, hogy milyen természetű volt, mint ruházkodott, hogyan táplálkozott, kikkel volt legjobb barátságban, s ha még itt-ott szólna is egy és más ajak az ilyenekről, sőt ha följegyeznék is, bizonyára mint afféle értéktelen dolgokat, mindezeket elsöpörné az idő.

Mi több, a mi szellemének legközvetlenebb nyilatkozatát, az ő irott műveit illeti, még azok sem kerülhetik ki az időnek emészto hatalmát. Az olyan beszéd-mód, mely még Dugonics korában talán a legműveltebb ajkakon megfordulhatott, s azon irány, mely még megjárta a mult század végén, most már mind túlélt dolog és elkopott holmi, melynek vesztén senkinek sajnálkozunk, mert mindezeknél tökéletesebb és jobb dolognak a birtokában vagyunk. De míg mindezeket egy századnyi idő annyira képes volt a háttérbe taszítani, addig ugyancsak az idő az, a mely mindig ragyogóbb sugarakkal kezdi övezni azon eszmét, a mi tulajdonkép Dugonics vala, a mely mindig érthetőbben kezdi mondani füleinkbe azon dolgok életrevalóságát, melyeket az ő eljárásából kitanulhatunk, s mely mindig többeknek a lelkébe ülteti át azt, a mi egyszázaddal előbb még csaknem egyedül ő benne élt és lángolt. Jelenleg már alig van hazánkban értelmesebb embere a ki meg ne volna győződve arról, miszerint országunk fölvirágzását csak is úgy mozdíthatjuk elő, ha nemzeti nyelvünket minden erőnkkel fölkaroljuk és műveljük, ha irodalmunknak eszméit magából a nemzet életéből szívjuk, ha a tudományok ágait a magunk nyelvén tárgyaljuk, de száz év előtt még vajmi másképp volt mindez. Akkor a művelt ember csak latinul szokott beszélni, a tudós latinul írni, az irodalomban a régi latin élmények forogtak, a költészet merő latin zamatú volt, a tudomány latin csatornákon szivárgott nem szerkesztését a nemzet egészletébe, hanem csak a fölszinen levők lelkeibe.

Ha Dugonics nem hallgat vala szívének azon nemesebb sugalmára, mely oly titokszerű édességgel bilincseli az emberi szívet a bölcsőjénél hallott édes anyai hangokhoz, hanem hó-

dol a bevett korszellemnek, meglehet, hogy az egyetemi, akadémiai, kolostori s egyéb testület nagy könyvtárában egy csomó latin könyv hátuljára rá volna most nyomva — Andreae Dugonics opera, — de nem lesz szelleme soha a jövődől és a magyar nemzeté; nem lesz az oly program, melynek keresztül vitelétől nemzeti nagyságunk és jólétünk függ.

Valóban a történelem, mint az emberi tapasztalatok tárháza, meggyőz bennünket arról, hogy a nemzetek fölvirágzásának mindig elkerülhetlen tényezője volt és lesz a kedélyi és értelmi összhangzatos kiművelődés, mit a nemzet nyelve és szellemébe öltöztetett irodalom, művészet és tudomány eszközölhet a legsikeresebben.

Dugonics egyenlő mértékben volt fölkentje az érzelmi és az értelmi világnak; ő épen oly jól tudott költő lenni, mint tudós; ő épen oly melegséggel tudta megírni az — Etelekát — mint a — Tudakosság könyvét; — a mi pedig a legfőbb, akár érzelmi, akár értelmi nyilatkozások nem akart más lenni, mint magyar.

Ime, ez azon három pont, a mely nemcsak minden tökéletességnek, hanem Dugonics szellemének is alapját teszi; ez az, a mit az idő el nem emészt még akkor sem, midőn a testnek csontjai már régen porladoznak; s ez, a mi az idő haladtával nem hogy nem csökkenik értékében, hanem inkább folyton nagyobb horderejű kezd lenni nemzeti művelődésünk ügyében.

Mint a gyémántkőnek értékét a környező világosság csak még inkább kitünteti, épen úgy Dugonics szellemének teljes kimutatása is elkerülhetlenné teszi, hogy annak érdekében hazánk régibb korának műveltségi nézeteibe egy kissé beletekintsünk.

Hazánk első szent királya István, mint intézkedései mutatják, mélyen meg volt győződve arról, hogy az érzelmi finomodás, a társadalmi életben való közlékenység, az emberies magatartás és eljárás, épen nem megvetendő dolgok az országok jólétének előidézésében, s azért mindjárt országglása kezdetén eszköz után is nézett, mely által ezt elérni lehessen. Mostanában az emberies érzelmek előmozdítására már igen sokféle eszközzel rendelkezhetünk, de őseink betelepítése korában az érzelmet finomító összes dolgoknak tárháza csakis azon keresztény tanítmány vala, melyet nagy királyunk minden áron

iparkodott hazánk fiaiban megszilárdítani. A ki elfogulatlanul képes ítélni, nem is tagadhatja, hogy őseink szívében bizonyára szebb és gyöngédebb érzelmeket támaszthattak, midőn az újonnan létesített templomok szöszékeiről egy tiszta szűrről és egy ártatlan kisedéről hallottak beszélni, avagy az oltárokon kenyeret láttak áldoztatni, mint midőn a lantosok ajkairól csak az öldöklést hallották dicsőíttetni, a taltosok által pedig a fehér lovak vérért látták ontatni.

A kereszténységnek érzelmé finomító eszméi lettek tehát nemzeti művelődésünk első századaiban azon tárgyak, melyeket kezdő hazai irodalmunk és művészetünk földolgozni iparkodott. Irodalmunk első termékei egyházi beszédek és énekek, a kereszténység hittitkait némileg láthatóvá tevő szindarabok (mysterium), melyeknek maradékai még napjainkig is a gyermekek körében élő karácsonyi és pünkösdi játékok; művészetünk szüleményei pedig templomok, s az ezeknek bővebb ékesítésére szolgáló szobrok, festmények, ruházatok, eszközök stb.

De mint az egyes embernél is az életkor előhaladásával mindig több ügy és gond merül föl, mely a gyermekkorban egészen vallási eszméknek és gyakorlatoknak szentelhető idő és tevékenység nagy részét igénybe veszi, épen úgy történik az mindig a nemzeteknél is. Hazai irodalmunk és művészetünk is, mely eleinte egészen a vallás köréből vette tárgyát és a valóság embereinek a kezében volt, a tizenharmadik században már jóformán kiszélesedést nyert az által, hogy a világi életnek egyéb jeleneteit is fölvetette magába, és a polgári állású embereknek foglalkozási tárgyát is tette.

Valamint nagyon fonákul gondolkoznék az, aki midőn a családapának új gyermeke születik, azt vélné, hogy az előbbit most már el kell tenni láb alól, épen úgy, aki az irodalmi és művészi tevékenységnek a világi élet különféle jeleneteire való kiterjedése után azt akarná, hogy a vallási élet épenséggel ne legyen sem a művészetnek, sem a költészetnek tárgya, sem az emberi érzelmek nevelője. Az irodalom és művészet tárgyainak e kiszélesedése által semmi egyéb nem történik, mint az anyagi világban, midőn a tápláló erő, mely a gyermekeknél csupán a tejre szorítkozik, később a legváltozatosabb éledelek és italok alakját ölti magára. Azért is, bár különféle külalakba öltözve a szószékről beszélő egyházi férfiak épen úgy,

mint a költő lantjának, a színpad szereplőjének, a regény írójának, vagy a művészet bármely terén működő fölkezt szellemnek egyformán ugyan azon egy éltető igazság hirdetőjének kell lenni, mint a melynek lelkünkbe vétele által érzelmeinkben finomodjunk, ténveink és eljárásunkban emberiesedünk.

Igaz, hogy éltünket fentarthatjuk, ha akármely nemzet szokása és fölfogása szerint készült éledeleket veszünk is magunkhoz; bizonyos, hogy művelődhetünk, ha bármely nemzet nyelvén szíjuk be az irott művek eszméit, mégis nem tagadhatja azt senki, hogy az irodalomnak és művészetnek csak akkor van igazán melegítő és éltető ereje, ha az anyai nyelvünkön beszél szívköz, s akkor válik az leggyümölcsözőbbé közművelődésünkre, ha az abban szereplő személyek és tárgyak a hazai talajon születtek.

Most már szétvében hosszában meghonosultak nálunk a nemzetes regények épen úgy, mint a népsziművek; Jósika, Jókai és egyebek hazai egyének képében és tényeiben mutatják be az igazságnak jutalmazó és büntető alakját; Petőfi megénekelte a népek érzelmeit; művészeink megörökítették azon életjelenségeket, melyek nemzetünk multjában és jelenében előfordultak; de mindezek semmi egyebet nem tettek, mint haladtak azon az uton, melyre Dugonics lépett először, midőn az — Etelekát — megírta, s melyre való elindulás közben ő tüdőtt először úgy, mint a görög hitrege Herkulesse az erény és bűn ösvényének kezdeténél.

Ennek elég bizonyossága az, hogy előbb Trója veszedelmét és Ulyssesnek kalandozásait írta meg, míg végre egy merész lépéssel eltért az iránytól azon utra, melyen az idegen talaj helyét a haza földje foglalta el, s a külföldi alakokat magyar szabásu egyének és környezet pótolta. (Vége köv.)

Felhivás.

A „Dugonics-kör“ nov hó 7-én tartott rendezési közgyűlésében határozattá emeltetett, hogy a „D. szobor“ alaptörvényének gyarapítására rendezendő sorsjáték nyereménytárgyainak szaporítására maga a kör is adakozni fog. illetőleg tagjai körében nyeremény-tárgyakat gyűjt, melyek annak idejében, a sorsoló bizottság elnökének fognak átadni. E határozat alapján fölkeretnek a kör t. c. (rendes és levelező) tagjai, hogy a jel-

TÁRCA.

AZ ÖZVEGY.

— Beszély. —

Írta: Szőnyi Lajos.

III.

(Folytatás.)

— Ne aggódjék barátom, — szól ravaszul mosolyogva a szép özvegy — van nekem egy pompás négyes fogatom. Azzal egy óra alatt P. ban van az, ki egy óra előtt . . . a-ban mulatott.

— Majd meglátjuk — végzé szárazon Kálmán.

Porlakit előtötte az epe. Elsápadt mint egy halott, összeszorította ökleit, s kevésben mult, hogy a szép látogatónőnek ajtót nem mutatott — saját házában.

— Szemtelen kerítőnő, hadi fojtának a Duna-ba mint Periander tette a gyalázatos görög asszonyokkal, — susogá böszülten Porlaki, mialatt föluggrott a divánról s az ablak felé fordítá sajátos színvegy ülékben játszó arcát.

— És ön, Porlaki ur — szól Beldiné feléje fordulva — olyan roz kedvű ma.

— Igen; de hát tisztelt asszonyom, nem lehet az ember vig kedélyű, ha barátja beteg fekszik.

— Igaza van Porlaki ur, ön valóban derék ember.

— Kérem asszonyom, — válaszolt az ifju — épen nem szeretem ha valaki a szemembe dicsőretet mond — rólam.

— Különös. És mi asszonyok ezt legjobban szeretjük. Igaz hogy úgy teszünk, mintha nem hallanánk, de ezalatt szívünk a legnagyobb örömmel telik el.

— Hja kérem, az asszonyi hiuságnak ez a természete.

— Köszönöm a bókot Porlaki ur, — válaszolt kacagva a szép özvegy.

Az ajtó ujból fölnyílt, s azon keresztül az orvos lépett a szobába.

Beldiné jobbulást kívánva a betegnek, sietve távozott.

— Atkozott özvegy asszony, — boszankodott Porlaki, hevesenjárva le és föl, mialatt az

orvos és betege jó izűen mosolyogtak egymás szemébe.

IV.

Fogjunk valahára az összebonyolodott gömbolyag szétbontásához, s e végre vissza kell térnünk ama Szilveszter estére, melyen Izidorát az újévi ajándékot rejtő dobozzal örvendeztette meg belépő komornája.

Ugyanazon pillanatban, melyben Izidora eszméletlenül rogyott össze, az újévi ajándékot tartalmazó nyitott doboz a földre zuhant, s egy fekete ércoszorúval övezett halálító görgött végig a szoba padlózatán.

A komorna egész lényét borzadály futotta át, s sápadtan tintorgott hátra az előtte csörömpölve guruló koponya előtt. Pár percig elzárt ajkait a rémület, de aztán annál rémületesebb sikoltásban tört ki. A következő percben az öreg Tóhegyi rohant be ajtóstól a szobába, s összekuszált ősz haja alatt, fénylő arcvonásaiban egy óriási kérdőjel támadt.

— Mi történt? — kérdé izgatottan a remegő komornától, ki némán mutatott jobbjával a szoba egyik sarkába. — Nos — ismétlé — mi történt itt? ezer villám és ágyugolyó! — pattogott az öreg huszár.

— Uram — susogott halkán a komorna — ott a halálfo.

— Mi a patvar? ezer villám! hiszen ti megbolondultatok.

— Ott a sarokban a halálfo — ismétlé a leány — hah, mily borzasztó újévi ajándék ez.

— Hm, hm — mormogott az öreg — csakugyan, ott vigyoreg a sarokban egy sápadt csontdarab, hej, mennyit láttam én ilyet a harcmezőn. — Tóhegyi felemelte az emberromot s aztán hirtelen a komorna felé fordulva kérdé:

— És hogyan jött ez ide?

— Kálmán . . .

— Elég — vágott bele gyorsan — és Izidora?

— Ajultan rogyott a földre . . . válaszolá zokogva a komorna, s elhalványult urával rohant a szerencsétlen leány segélyére.

Az atya nyugágyra helyezé leányát, kinek szép arcából kilopta a rózsát a szerencsétlen végzet, s most az apa előtt egy jégbálgány feküdt, melyet forró könyüvel melengtetett föl. És az a kebel, mely mint kietlen, s az idők fürgetegei által havas sziklába vajt zord barlang érzéketlen maradt a csaták, s sok ezrek küzdelmeinek vérzaporában,

most megsemmisült; a szeretet, az az édes apa szeretet ébresztő hatalma alatt elveszté szilárdságát. Az öreg ur sirt, zokogott mint egy gyermek elvesztett kedvenc játéka fölött, s százszor összeszokolta a meghidegült halavány ajkakat, melyek a mosolygó boldogságról annyit tudtak előbb beszélni, reáborult leánya merev kezeire, melyek oly szeliden simogatták végig előbb a jó apának redőkebe vont homlokát.

A komorna orvosért futott, el is jött az néhány perc múlva, s Izidorát visszaadta az életnek, de nem az életet neki.

Pár nap múlva kijelenté az orvos, hogy Izidora elmebeteg. Az öreg Tóhegyi meg első fölindulásában kiűzte az orvost házából és ujat hívattott; de hiába, a borzalmas valót ez sem titkolhatta el.

— Megátkoztak . . . suttogá kétségbeesetten az öreg huszár; — de vajon kik atkoztak meg? hiszen én roszat életemben senkivel nem tettem. Megvan, — folytató — megátkoztak a szülők, kiknek gyermekeiket leöltem a harcmezőn; megátkoztak az árvák, kiknek apái kardcsapásaim alatt hullottak el; megátkozott az özvegy férjeért s megátkozott a szerető kedveseért . . . brrr . . . ilyen a katonaélet, csupa vér és átok. Az élő aggok, szülők árvák, özvegyek és a megrablott szerető imáikba szövik a lekényörgött átkot, s a leöltek siránkozó szelleme fenyegetőleg lebeg boldogságunk fölött, míg azt egy menykő-csapással megsemmisíti.

Ott virasztott egész éjeket leánya ágya mellett, s olykor olykor, midőn fájdalom a gyengülés erőt vett, újra föltépte önbébet ábrándos önvádjával, föltépte szakadatlanul ama levélkével, amelyet Szilveszter estéjén leánya mellett, a padló szőnyegén talált. Ilyenkor aztán, a keserőség mellé a boszu is csatlakozott. A levélke csak néhány szóból állott, s e néhány szó is képes volt az öreg huszár szemébe keserű könnyűket sajtolni ki, képes volt arra, hogy Tóhegyivel elhitesse, miszerint az egész világ nem egyeb, mint a sok mindenféle érzelmek és lények összeveradott utálatos kotyvaléka. A levélke tartalma ez volt: „I z i d o r a ! Fogadja szívem legőszintéb őhaját az újévben: legyen boldog, mint e koszoruzott emberdarab. Ha szakitunk, szakitunk nyomatékally mely után köztünk egy átlábolhatlan óceán fog támadni. Ne vádoljon engem, vádolja önmagát: én nem csaltam meg senkit. K á l m á n.“ (Folyt. köv.)

S Z E G E D I L A P O K,

A „DUGONICS-KÖR“ KÖZLÖNYE.

Ipar, kereskedelmi, gazdasági és közmívelődési hetilap.

Előfizetési ár:

<i>helyben házhoz hordva és vidékre postán küldve:</i>	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Évnegyedre	1 „
Egy óra 40 kr. Egy példány ára 10 kr.	

Hirdetmények ára:

Magánhirdetéseknél egy öt hasábos petisor egyszeri beiktatása 4 kr., minden további beiktatás 2—2 kr. és minden egyszeri hirdetésnél bélyegdíj 30 kr.
Hivatalos hirdetések a díjnak a hirdetésmennyel együttes beküldése mellett 50 kr-ért eszközöltetnek.
Nyiltterek egy négyhasábos sora 15 kr-ért vétetnek föl. Nagyobb és többszöri hirdetéseknél kedvezmény nyújtatik.

Szerkesztői hivatal:

a szerkesztő lakása: Palánk, oroszán-utca, 261.sz., hová a lap szellemi tartalmát illető küldemények bérmentve címzendők.

Kiadó hivatal:

Ózv. Bába I.-né nyomdája: Iskola-utca, Dáni-féle ház, hová az előfizetési pénzek, hirdetések s a lap anyagi tartalmát illető egyéb küldemények címzendők.
Kéziratok nem adatnak vissza.

Előfizetési fölhívás

a

„S Z E G E D I L A P O K“

1876. évi IV. évfolyamára.

Egy tapasztalatokban gazdag évet futottak be legutóbb e lapok, s az új évfolyam számára tökélet képeznek azok, melyek feldolgozásra várnak.

Valamint eddig, úgy most is azon öntudattal szállunk a sikra, hogy a közös érdekek támogatására s a közjólét előmozdítására irányzott működésünk visszhangra találand azok ré széről, kik a jószándékból vezetett munkásságot annak értéke szerint méltányolni tudják.

Valamint eddig büszkén mutathatunk reá, hogy amit tettünk, azt önérdékeltelenül tettük, ép oly tisztán s a mellékes tekintetektől szabadon fogjuk ezután is megvitatni mindazon kérdéseket, amelyek lapunk keretébe illvén, tisztázásuk a közjó által óhajtatik.

Irányunkra vonatkozólag, maradunk függetlenek, mint eddig voltunk, s épen nem óhajtjuk nézeteinket, holmi irányadónak jelentkező mulékony eszmék által eltántoríttatni hagyni.

A közvéleményt koránsem akarjuk képviselni, mert az a nagy közönség közös tulajdona, hanem foglalkozunk oly nézetekkel, amelyek több oldalról megvitatva, közvéleményé is válhatnak. Foglalkozunk első rendben szülővárosunk féltett érdekeivel, amelyek a nyugtalan időben nem egyszer zökkennek ki a rendes kerékvágásból, s foglalkozunk oly társadalmi ügyekkel, melyektől népünk és nemzetünk csinosodását, erkölcsi és anyagi javát reméljük származhatni.

Szóval, iparkodni fogunk lapunkat — amennyire szűk tere engedi — minden tekintetben tartalmassá, s első rendben hasznossá s részben ott, ahol helyét találjuk mulattatóvá tenni, hogy így, minél nagyobb körben házi barátta váljék.

A t. c. közönséget pedig teljes tisztelettel fölkérjük, hogy jó szándéku ügyünket becses támogatásával minél nagyobb mérvben elősegíteni sziveskedjék.

Szegeden, 1875. dec. 23.

A szerkesztőség.

Előfizetési föltételek:

Egész évre, vidékre vagy helyben házhoz hordva:	4 frt.
Fél „ „ „ „ „ „ „ „	2 „
Negyed „ „ „ „ „ „ „ „	1 „
Egy óra „ „ „ „ „ „ „ „	— 40 kr.
Egyes szám ára	— 10 „

A mélyen tisztelt olvasóközönség további jóakaratu támogatását, s az új előfizetéseknek valamint a hátralékoknak mielőbbi szives beküldését kéri
a kiadóhivatal.

Dugonics szelleme.

(Vége.)

Nagyon jól tudjuk azt, hogy hazánk határai között a művelt latin irodalom mellett nem Dugonics szólalt meg először magyarul; ismerjük azon nagymennyiségű könyvet, mely a tizenhat- hét- és nyolcadik század folyama alatt a sajtó alól kikerült, de akár kötött, akár kötetlen beszédben szerzett tápláléka volt is az az értelemnek, annyira idegen ízű volt az, hogy a magyar nemzet egészletének testvére és vérévé sehogysem válhatott.

Az a sok görög-római istennév, Márs, Minerva, Apolló, melyektől mult századi költeményeink csak úgy hemzsegnek, az a római mérték, melybe a gondolatokat öltöztetni szokás volt, épen oly idegenszerűleg vette ki magát, mint

azon paróka, melylyel ugyancsak akkoriban a természetes szép magyar haját helyettesíteni divat volt.

Ezért is, midőn elismerjük, hogy nagy érdemei vannak nemzeti művelődésünkben annak, aki hazánk földén a keresztény vallást meghonosította, midőn tiszteljük becsüljük azokat, a kik az értelem képzés eszközeit az életnek minden jelenségére kiterjesztették, lehetetlen szeretetre nem lobbannunk azon Dugonics iránt, ki mindezen eszközt majd önmaga, majd elvének későbbi követői által magyarrá tette.

A nemcsak magyar szóba öltöztetés, de magyar zamattal való fűszerezése az értelem nemesítő irodalmi és művészeti tárgyaknak már jókora előhaladást tett ugyan Dugonicsnak egy századdal előbb történt föllépése óta, de teljes fejleményét még épen úgy nem érte el, mint az ő lelki életéből kiindult másik irányzat, vagyis az értelem nyugvó gyakorlati tevékenységnek minden oldalú foganatosítása.

Egyelőre ugyan csekély jelentőségű dolognak látszik az, hogy egy szűk körben működő szerzetes-tanár mennyiségtani munkát ír, de nagy fontosságu eseményé emelkedik az, a hazai művelődésre nézve, ha a láthatatlan szellemi világ titkos szálain haladva, azt oly hatalmas tevékenységgel látjuk összefüggeni, mint Széchenyi István föllépése, s ha megtekintjük azon kort, a melyben az született.

Valóban, ha a — Tudakosság könyve — csak merőben egy mennyiségtani kézikönyv volna, nem is érdemelne nagy figyelmet részünkről, hanem midőn a körülményeknél fogva előhírnöke az a Széchenyi által bőven kimagyarozott és életbe léptetett irányzatnak, s midőn az épen a mindent németté tevő II. József kora alatt magyarul állt a világ elébe, oly dolog az, melyet a magyar műveltség egyik legjelentékenyebb mozzanatának kell elismernünk.

Már Pythagoras, a nagy görög bölcs mondogta, hogy a világon minden számból áll, s így tekintették az ő nyomdokán tanítványai a hármast a tökéletesség, a négyest a kiterjedés, az ötöst a házasság számainak stb.

A művelődés későbbi korszakai pedig tényekben igazolták a görög bölcs elméletének igazságát, s most már nincs józan ember, aki tagadni akarná, hogy a számok tudománya mily elkerülhetlen s mily hasznos a közéletben minden embernek épen úgy, mint arra nézve, hogy az országok és nemzetek fölvirágozhatnak.

Korunknak legéletbevégozóbb vívmányai, a gőzkocsik és hajók, a távirdák és gyárak, a legjövődélmezőbb tevékenységek, a gazdaság, ipar és kereskedelem, mint megtestesülései azon fonséges igazságoknak, melyek előbb az értelemben számok utján születnek meg.

S mig e számoknak az emberi értelem képzésére való leghathatósabb befolyása az egész föld kerekégén elfogadott tény, épen nem mondhatnók, hogy hazánk régibb korában vagy még csak a mult század végén is olyanok gyanánt elismertettek volna.

A magyar nemzet Európába való betelepítésekor, ha művelődni akart, kénytelen volt a régi rómaiakat fölkeresni, mint a midőn a többi műveletlen európai nép közül egyet sem választhatott magának mintaképül.

A több századig való foglalkozás a római írott művekkel meggyökerezettette lassankint nálunk uemcsak a rómaiak nyelvét, úgy hogy az értelemnek művei nálunk is latinul irattak, hanem egyszersmind a római népnek gondolkodását is.

A régi római nem foglalkozott a művészetekkel, kereskedelem, ipar, vagy mesterség különféle fajával, hanem csak katonai, gazdasági és törvénytudományi dolgokkal, melyeket előmozdító egyetlen tudományzak a történelem vala.

Ez a római gondolkodás annyira meggyökerezett a magyar szivekben is, miszerint még most is csak legjobban inyünk szerint való társadalmi állás az ügyvédi; legkedvencebb tudományszakunk a történelmi s legnagyobb büszkeségünk ősi vitézségünk, mig egyéb társadalmi állások vagy tudomány ágaktól némileg idegenkedünk.

Nemzeti multunknak az értelmi tevékenység kutforrása, a számolás tudománya iránt tanusított közönyösségére vonatkozólag csak egy jegyzetkét igtatunk ide azon Frisius-arithmetikából, mely a tizenhatodik században iskolai kézi könyvül használtatván, akkori eleinknek gondolkodását igen hiven kifejezi.

„Magyarországban, ugymond a társaság-szabályhoz illesztett jegyzetke, ennek a regulának igen nagy haszna nincsen, mert a magyarok igen kemény nyakukak és egyaránt az fizetést restellik. De mégis ha az több speciesekről szóllunk, szólljunk erről is valami keveset.“

Ily módon épen nem csodálkozhatunk, ha a mult század vége felé latin nyelven írott jelentékeny történelmi és jogi munkákkal dicsekedhetett irodalmunk, mig olyanok, melyek nemzetünknek nem elmúlt, hanem a jövendő nagyságát magukban hordozó számolás és gyakorlati tevékenységről szóllottak volna, csak csekélyen voltak képviselve.

A — Tudakosság könyvének — megjelenése tehát nem egyszerű könyvszülemlés, hanem első föllépése egy elvnek, mely minden veszekedés nélkül a régi nézettel, meg akarta mutatni azt, hogy a magyarban is van képesség a számtudomány gyakorlati fontosságának fölfogására; figyelmeztetni akarta a nemzetet, hogy értelmi tevékenységének eddigi körét terjeszse ki a számolással járó dolognak tanulmányozására is.

Aki olvasta Széchenyi azon műveit, melyek félszázaddal később a magyar közönség elé kerültek, a „Hitelt,“ a „Világot“ és „Kelet népet,“ bizonyára ráismer azon elvekre, melyek a mult század vége felé Dugonicsot lelkesítették a Tudakosság könyvének írásakor, de amelynek keresztülvitelére oly hatalmas észnek, kitartó akaratnak és első rendű hazai tekintélynek kellett jönni, milyen Széchenyi István, a legnagyobb magyar vala.

Dugonics csak tanárosan beszélhetett, Széchenyi pedig mint egy országot átalakító lángeszű államférfihez illett, erőteljesen és hatalmasan; Dugonics még csak utat tört, Széchenyi pedig már némileg fogékony keblekre talált.

Csakugyan, ha beleképzéljük magunkat a Tudakosság könyvének megjelenése korába, valóban különös jelenségnek kell azt tekintenünk.

Hazánkban általánosán el volt ismerve az elv, hogy a tudományt csak latinul lehet előadni, a tanult embernek latinul illik beszélni, az ügyeket latinul kell vezetni, a törvényeket latinul hozni stb.

Még a Mária Terézia idejében megjelent iskola szervező könyv a — Ratio educationis publicae — a latin nyelvre, mint a műveltség fötényezőjére fekteti a súlyt, s a magyar korona országában élő minden tanulóra nézve a legfőbb kötelességgé teszi a latinnyelv elsajátítását.

A nagy királynő halála után annak fia, II. József császár, új gondolkodást és új irányt akarván létesíteni, a latinnyelv használatát megszüntette ugyan, de ahelyett a magyar földön épen úgy, mint azonkívül a német nyelvet lépte te életbe.

Eszerint a művelődés új ösvénye megnyílt, de nem az, melyen haladva a magyar nemzet jövendő nagyságára lehet vala kilátás, sem nem az, melyen Széchenyi elindulva az ipar, kereskedelem, gazdaság és tudományak magyaroságát annyira hangoztatta.

Sokan, akik legjobban a kor színvonalán hitték magukat, vérmes reménnyel néztek azon boldog idők elébe, midőn egy pár évtized mulva az országgyűléseken német beszédek hangzanak, a hivatalok nemetül közlekednek, az ifjuság németül oktattatik, s midőn a Tisza parti városok piacain a köznép is németül ad és vesz.

Nincs tehát kétség felőle, hogy a főnebb vázolt régi hagyományos és a megszülemlétt új nézetek közepette különös gondolkodás kellett ahhoz, hogy valaki épen mennyiségtant és ami fő épen magyarul írjon, s e különös gondolkodás, dicsőségére legyen mondva, Dugonics Andrásé volt. Ne hordjuk elő most, hogy mennyi nehézséggel küzdött az, aki oly mély tudományak milyen a mennyiség- és mértan, műszavait teremtettsé, ne emlegessük azoknak gyermekes irigységét, kik avval vádolták a józan érzelmű embert, hogy mivel latinul nem tud, azért írta művét magyarul, s kiket ő egyszerűen művének latin kiadásával cáfolta meg; hanem tapsoljunk rajta örömmünkben, hogy megszülemlétt azon eszme, miszerint az értelmi világ igazságait nemcsak latinul vagy németül, hanem magyarul is elő lehet adni.

S e mustármag, melyet a Tudakosság könyve képviselt, már is meglehetősen fává növekedett.

Országgyűlésünk magyarul tanácskozik, törvényeink magyar szövegbe foglaltatnak, egyetemeink és egyéb tanintézetjeinkben a tudományok igazságai magyarul hirdettetnek, kereskedelmünk a céget és ügyvezetést illetőleg magyarosodik, honvédségünk magyar parancs-szót hall, szóval az eszme, melyet az egyszerű szerzetes tanár elűtetett, egyre jobban fejlődésnek indul. Tőlünk függ, hogy ez eszme mind magunkra, mint utódainkra nézve minél gyümölcsözőbb legyen.

Vessük meg a művészet és irodalom mindazon termékét, mely célul tüzte ki az erkölcsi érzelm földülését és megvesztegetését, de ellenkezőleg minden erővel és tehetséggel gyamoltsuk és segítsük diadalra mindazt, a miből érzelmi tisztulást és nemesbülést merithetünk.

Találjon kész pártfogókra bennünk a tudományok bármely ágazata, mint a melyektől várhatjuk anyagi jólétünk gyarapodását; öleljük melegen szivünkhez azt, a mi hazai földünk szülötte vagy vívmánya, s akkor a gazdag szellemi és anyagi gyümölcsözés, országunk közjó-léte lesz az áldás, mely unokáinkra háramlik.

V á r y G e l l é r t .

Városunk jellege.

IV.

Ha városunk területe természeti tulajdonait azon tekintetből vizsgáljuk, melynél fogva azok a lakosság testi és szellemi fejlődésére befolyással bírnak, csakhamar azon eredményre jutunk, hogy amennyiben a város területén létező vízbőség folytonos kipárolgása a léget ugyszólván rendszeres nedvességgel látja el, ez amint a növényi és állati élet fejlődésére nézve kedvező hatással van, ugy a lakosság szaporodására és üde egészségére is előnyös.

Ez az oka, hogy városunk lakosságának nemcsak szaporulata, de egészségi állapota is előnyösebb a környékbeliekénél, mely életfeltételek a fajnak eredeti hajlamait nemcsak elkorcsosulni nem engedik, de sőt azok folytonos nemesbülésére is jelentékeny befolyással bírnak. Ez alapon lón városunkról az ötvenes években azon orvosi észlelet is megállapítva, hogy a lég rendszeres nedvessége miatt a mellbetegségek is előnyösen tarthatóknak városunk területén. A lakoságnak vidor kedélyi hajloma nem jelentéktelen tényezője soknemű növényzet dus tenyészése, melyek éldele a testi anyagcsere szintén hathatós tényezője, ugy a gazdag és finom minőségű gyümölcs és szőlő, s az ebből nyert könnyű homoki bor, melyek ugy a nedvალკატრა, mint a kedélyre sem tévesztik el a jótevény hatásukat. Ha e körülmények közt megdöböntő mérvben terjed el egy idő óta városunk környékén is a fajkercsösítő pálinka-ivás, ennek eredete az első gyári vállalatra vezethető vissza, amidőn a 40-es években a szeszgyártás városunk területén meghonosulván, azóta a lelketlen üzérkedés itt is kivetette hálóját, mint a borszük vidéken, s a közheeső borszük évek alatt a lassu méreg már nemcsak a régi szűkszáju butellákból, de rendszeres poharokból is szivatik be az idegek tönkretetésére.

Azért csak a legmelegebben üdvözöljük a közgyűlésen megindult ama mozgalmat, mely fajunkat a pálinkaitaltól eredeti italára, a szivderítő buczkaira törekszik visszavezetni. E nemes törekvéssel bizonyára nagyobb javát eszközönde a közgyűlés a jövő nemzedékeknek, mint holmi csillogásra számító culturalis célokhoz erőnket meghaladó módon való megvalósításával.

Ami végre a lakosság társadalmi hajlamait s ezek természetes kifolyását, a valódi közszellemet illeti, erről legthamarozottabban tanuskodnak a közönség kedvencei, mint akik hajlamait fölismerve: ezek nemesbülésére hatni önnel.

zelenül törekvének, vagy azokat kiváló tetteik által méltólag kifejezék.

Míg a török uralomlerázása után a lakosság az ismert átmeneti társadalmi állapotok között tengett, egyedül azon érzelmei ápolására szoritkozhatott, melyek a politikai rendszerrel összeütkezésben nem állottak, s ezek az erkölcsi, széppészeti és vallási érzelmek valának. Innen van, hogy lelkipásztorai voltak egyedüli bizalmi férfiak, kik között aztán ha a széppészeti fejlesztésére is találkoztak képviselők, mint a jelen század első felében a kedvenc rajztanár, Illés Ágoston, és Menyhárt Ágoston, az iparos polgárság kedves néptanítója, ugy a gazdasági téren tapintatosan hatni képes Gruber rector, mindannyian piaristák, ezek irányában bizalmat eljes is vala. Ha ehhez még megemlítjük az ugyanazon korban városunk kebelében élte vég napjait töltő első népirókat, Dugonicsot is, ki kedvenc unokahuga karján sétálgatva mindenütt a tisztelet legmelegebb jelenségeivel találkozott a nép részéről, mely az ünnepelel író műveit a mestergerendák alatt jobban őrzé, mint a híres százesztendős kalendáriumot, — megérintettük mindazokat, kik a lakosság közszemele irányának kifejezőiként valának eddigelő tekinthetők.

A lakoságnak a polgári és egyéni szabadság iránti eszményi irányáról csak a 48 dik év óta tanuskodnak egyes kiválóbb tények. Egyike ezeknek a 48-ki szabadság napjaiban nyilvánult azon tény, hogy a lakosság egyik fiának, Tóth Mihály ügyvédnek, ki azelőtt már évek óta bátor lélekkel küzdött az akkori tág lelkiismeretű közigazgatás botrányaival, teljes elégtétel ázzal szolgáltatott, hogy őt nagy diadalal főbírájává választotta, s ezzel romlaltan jogérzűletét nyilntan tanusítá.

Hogy ez idő óta a lakosság egyik fia iránt sem tanusított ily megtisztelő bizalmat, azt csak az idők szomorú jeleinek, s az irányszerepre hivatott földieink rokonszenvenetlen észjárásának kell felrónunk, s ha társadalmi életünk ily meddő terén még van egy közkedvességű egyén — a tanya lakosság egyetlen bizalmi-férfia, annak indokát a fentérintetteköl könnyű kimagyarázni.

Meghívás.

A „Dugonics-kör“ t. c. tagjait, a f. évi Szilveszter napján d. u. 3 órakor a régi helyiségben tartandó rendszeres évnegyedi közgyűlésre tisztelettel ez uton is meghívja, Szegeden, 1875. dec. 23.
a z e l n ö k .

TÁRCA.

AZ ÖZVEGY.

— Beszély. —
Írta: Szőnyi Lajos.

IV.
(Folytatás.)

— Gyáva, nyomorult kölyök — dörmögé az öreg ur, összeharapta tömött bajszától burkolt ajkait — azt mondja, hogy ő nem esalt meg senkit, ezer bomba! hát ki csalt meg téged? Szegény fiu, szegény Kálmán, így pusztulnak ki az emberek kebléből a rokon és baráti érenek legtöbbjei. — Majd hosszasan vizsgálta a levelet, mintha a sorokban nem hitt volna; összehasonlította Kálmán korábbi leveleivel, hiába, a különbség csak az volt közöttük, hogy míg azokban, a derék unokaöcs tisztes tudosításai, ebben az értelemküli roham képezte a tartalmat.

Pedig valamint Izidora, ugy Tóhegyi is szive teljes vonzalmával szerette Kálmánt. A Tavi családnak minden sarjadéka kihalt, és Kálmán anyja halálos ágyán, bátyjának Tóhegyinek kezébe tette le egyetlen gyermeke jövőjét. Gyám volt ő, s apa, apa helyett, ki önzetlen fáradsággal, sokszor saját rövidségével támogatta Kálmánnak szüleitől reámaradt örökségét. Akkor Kálmán még gyermek volt, alig néhány évvel idősebb Izidoránál; de a gyermekek szive jókor egybeforrt, a gyermek játéknál lepkefogással kezdődött az összeköttetés, s utóbb az a titkos érzelm sugározott át kölcsönösen sziveikbe, mely megerősödöten széttörve boldogtalanná tesz, kétségbe ejt, meggyűlölteti az életet s öngyilkossá teszi a szentimentalizmusban elbűvölt embert.

S ha Tóhegyi visszatekintett a mult örömeire, amikor a remény színével ékesített virágos berekben uszott övével, amikor még boldognak, örömteltnak álmodta a messze jövőt, annál fájóbb volt akkor az előtolakodott csalódások gunytelten kacagó képe, mely meghiusult reménye fölött látszott kárörvendő diadalünnepelel ülni.

Mintegy hét nap telt el a megátkozott Szilveszter est óta, s Tóhegyi már nem türhette tovább a hallgatást. Egy félóráig eltűndött teendő lépése fölött, s aztán íróasztalához ülve, levelet írt Kálmánnak P.-ba.

— Így ni, — dörmögött az öreg ur, midőn a levéllel készen volt, — jól megmondtam neki. Lehet hogy majd észére tér, — és a szegény Izidóra . . . ?

E levél ugyanaz volt, melynek tartalmát Csibaky olvasta föl a szép özvegy roppant megelégedése mellett.

V.

A Phönix! A Phönix!

Dalos pacsirta, mely átrezgi csattogó dalával a vidéket; zöld falomb, melyen zümögő bogárkak egymást taposva mászkálnak szeretsét; csacsooó csermely, mely a vén hegyoldal kizöldült mohos szempillái alul mint örömkönyű buvik elő; a hegytetőn eletről susogó zöld erdő, melynek összeülekező szerelmes ágai között kedélyes mádárkak üzük egymást pajzán játékokkal; lenn a völgyben, a zöld pászit bársonyán szelidén legelő bányásereg, melynek kolomposa tompa böggéssel lépedel egyik fűszáltól a másikhoz; s amott az árnyas tölgy alatt egy csinos pásztorfiu, rózsapiros kedvesével ölelő karjai között, szivében a tiszta szeretet, ajkain a csók égető lehelete, s utána meg a mánoros dalt zengedező pásztorfurulya sipja. A zöld mezőben aranyka, a távoli bokor tövében csalogány fészek alatt ibolya nyilik, s a pusztakutágásán egy tollászkodó varju törülű csőrét jobbra-balra, gondolkodva bölintva fejével az erdő felé, hol a kakuk jószava hangzik százszorosan vissza.

A Phönix megborotválkozott, letépte havas szakállát, s megifjodva, új életre ébredve szültemeg önmagát: a tavaszt.

Milyen boldog az a nagy természet, s milyen boldogtalannak benne az emberek. A tél mogorvasága tetszhalál, melyben az emberek vére is elszunnyad. A tél börtön, melyben az emberek érzelmei tompaságba esnek s a léleknek a multban támadt fájdalmai zsibbadásba dőlnek. S ha a természet új életre kel, ha mint Phönix halotti pórrából kikel, akkor kihajtanak az emberi sziv tövisei is, hogy megvérezzék azt a szegény kis szivet, mely pedig ugy is annyi terhet hord magán, mint amennyit semmi más gép az egész világon.

Az öreg Tóhegyinek a tavasz is csak tél maradt; dérvirágok nyilntak számára, mert az az egy virág, amelyen lelke csüngött, mint a tél fagy által sértett rózsatő hervadtan állott előtte.

. . . a-nak utcái közül egy egyenes, jól

megkoptatott szekérut vezet a városból kifelé. Fél órányi távolba haladva, egy jól gondozott, sötét lombokkal árnyalt terjedelmes kert tűnik az utas elé, melynek fasorai közül magasra nyuló márvány, s alatt gubbaszkodó fakeresztek jelölik a holtak csendes hazáját.

Két fiatal leány bujdokol a rideg kereszték között, melyeknek zord némasága oly jól illik azok ajkaihoz, kik a hantok alatt a közös anya hideg kebelén aluszszák nyugalmas álmaikat. E halmok közül számosat diszló virágágyacska borít, másokra, száraz mohot rakott a sötét feledekenység.

Az egyik nő megállott egy terjedelmes virággal földött sirbolt előtt, melynek magasra nyuló fehér márvány keresztjén e fölirat állott: „Tóhegyi család sirboltja.“

— Itt van, — szölt az utóbbi leány, s szempilláiról két nagy könyecsepp hullott a sirbolt virágaira.

A megszólitott gyorsan visszafordult, kezében tartott koszoruját halavány, virágtalan arca felé emelve, kiszáradt ajkaival körül csókolta azt. Aztán mosolygott; de e mosoly olyan borzalmas volt, mint egy sirból kikelt váznak álomban hallott ijesztő hahotája. A leány beteg volt, nagyon beteg. Ő volt Izidora, az öreg Tóhegyi egyetlen leánya, s a másik Ema, a testvérré forrt jólelkű komorna. A beteg leány szemeiben halotti szövétnek pislogott, mely csak a sir megnyíltára várt, hogy a föld mélyébe zuhanjon alá, az örök enyészet karjai közé.

E séta volt Izidorának egyedüli élvezete, mióta a tavasz beállt, s enyhe leheletével érzékenyebb tette a megbántott szivet. Fölkereste a holtakat, az ő vadregényes hazájukban, s ilyenkor elszakíthatlan komornájával órákat töltött a holtak suttogó szellemei között. S ha egy-egy fúrge szellőcske végig simította halavány arcát, két kezét kitérta, s remegő karokkal ölelte kebelére . . . a semmit s kéjittasan csókolta össze a levegőt.

— Itt nyugszik tehát — szölt remegő hangon a beteg leány — itt pihen az az ifju, ki engem nem tudott szeretni . . . ugy-e Ema, ő nem szeretett engem? — kérdé, szemeit kimeresztve, mialatt a sirbolt párkányára pihent.

— Borzasztó rögeszme — sohajtott a megszólitott, s letörlel nedves arcát.

— Pedig én még most is szeretem őt, ime